

ปัจจัยทำนายพฤติกรรมป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชน
ตำบลปากโทก อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก
Factors Predicting to Dengue Fever Prevention and Control Behaviors
of People in Pak Thok Subdistrict, Mueang District,
Phitsanulok Province

กิงแก้ว สำรวัยรุ่น¹ และนิธิพงศ์ ศรีเบญจมาศ^{1*}

Kingkaew Samruayruen¹ and Nithipong Sribenchamas^{1*}

¹คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

¹Faculty of Science and Technology, Pibulsongkram Rajabhat University

*Corresponding author: sribenchamas@hotmail.com

Received: July 28, 2021

Revised: November 4, 2021

Accepted: November 12, 2021

บทคัดย่อ

การศึกษาเชิงทำนายนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยทำนายพฤติกรรมป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชนตำบลปากโทก อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก กลุ่มตัวอย่างจำนวน 333 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบเครื่องมือที่ใช้ได้แก่แบบทดสอบความรู้ และแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล แบบสอบถามเจตคติเกี่ยวกับการป้องกันโรคไข้เลือดออก แบบสอบถามเกี่ยวกับความเพียงพอของทรัพยากรและบุคลากร แบบสอบถามเกี่ยวกับการได้รับข้อมูลข่าวสารและคำแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก และแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก โดยได้ตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงตามเนื้อหา มีค่า IOC ระหว่าง .67-1 ค่าความเชื่อมั่น .70-.94 และค่าความยากง่ายเท่ากับ .60-80 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอ้างอิงได้แก่การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ แบบขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชนในตำบลปากโทก อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก อยู่ในระดับปานกลาง (mean=45.43 SD=6.30) ปัจจัยที่สามารถทำนายพฤติกรรมป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกได้ดีที่สุด ได้แก่ ความเพียงพอของทรัพยากรและบุคลากร ($\beta=.577$) ความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก ($\beta=.223$) และเจตคติเกี่ยวกับการป้องกันโรคไข้เลือดออก ($\beta=.114$) โดยสามารถร่วมทำนายพฤติกรรมป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกได้ร้อยละ 38.80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ปัจจัยทำนาย โรคไข้เลือดออก พฤติกรรมป้องกันและควบคุมโรค

Abstract

This predictive research aimed to study the prevention and control behaviour of dengue fever and the predictive factors of dengue prevention and control behaviour of people in Pak Thok sub-district, Muang district, Phitsanulok province. The sample used in this study was 333 people who were selected by systematic random sampling technique. The research instruments used were tests and questionnaires. The content validity, reliability and difficulty were .67-1, .70-.94 and .60-.80 respectively. The data were analyzed by descriptive statistics, including frequency, percentage, mean and standard deviation and inferential statistics were stepwise multiple regression analysis. The research results found that the prevention and control behaviour of dengue fever of people in Pak Thok Subdistrict, Mueang District, Phitsanulok Province was moderate level. The adequacy of resources and personnel was the strongest predictor of the Prevention and control behaviour of dengue fever ($\beta=.577$), followed by knowledge of dengue fever ($\beta=.223$) and Attitude toward Dengue Fever Disease ($\beta=.114$). These three variables were able to predict the prevention and control behaviours of dengue fever by 38.80 percent with a statistical significance at the 0.05 level.

Keywords: factors predicting, Dengue Fever, prevention and control behaviors

บทนำ

โรคไข้เลือดออก (Dengue Hemorrhagic Fever-- DHF) เป็นโรคที่เกิดจากการติดเชื้อไวรัสเดงกี และมียุงลาย (*Aedes aegypti*) เป็นพาหะนำโรค ในประเทศไทยมีรายงานการระบาดของโรคไข้เลือดออกมานานกว่า 60 ปี เริ่มมีการรายงานการระบาดของโรคไข้เลือดออกในปี พ.ศ. 2501 โดยตรวจพบในเขตกรุงเทพมหานคร ตั้งแต่นั้นมาก็มีรายงานการระบาดของโรคไข้เลือดออกไปทุกภูมิภาคของประเทศ โดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2530 มีรายงานผู้ป่วยสูงสุดในประเทศไทยเท่าที่เคยมีรายงานพบผู้ป่วยมีจำนวน 174,285 ราย เสียชีวิต 1,007 ราย (Department of Disease Control, 2019) และรายงานการระบาดทั่วทุกภาคของประเทศไทย ในช่วงวันที่ 1 มกราคม-2 มิถุนายน 2564 พบผู้ป่วยโรคไข้เลือดออกสะสม จำนวน 3,366 ราย คิดเป็นอัตราป่วย 5.06 ต่อประชากรแสนคน ภาคเหนือมีอัตราป่วยเป็นลำดับที่ 2 รองจากภาคกลาง โดยอัตราป่วยสูงสุดอยู่ในกลุ่มวัยเรียน อายุ 5-14 ปี อย่างไรก็ตามอัตราป่วยตายกลับพบสูงในวัยผู้ใหญ่ อายุ 65 ปีขึ้นไป โดยมีอัตราป่วยตายสูงกว่าในวัยเด็กมากกว่า 6 เท่า (Department of Disease Control, 2021)

ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการแพร่กระจายของโรคมีความซับซ้อนและแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ (Wongsasuk, Peanchana & Akakul, 2016) ได้แก่ การเพิ่มของจำนวนประชากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีชุมชนเมืองเพิ่มขึ้น รวมถึงภูมิทัศน์ของประชาชนชนิดของเชื้อไวรัสเดงกีความหนาแน่นของประชากร สภาพภูมิอากาศ มียุงลายที่เป็นพาหะนำโรคเพิ่มขึ้นตามการเพิ่มของภาชนะขังน้ำที่คนสร้างขึ้น การขาดความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่จะกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย นอกจากนี้การคมนาคมที่สะดวกขึ้นทั้งทางถนนและทางอากาศ ทำให้เกิดการเดินทางมากขึ้น ปัจจัยเหล่านี้ทำให้การแพร่เชื้อโรคไวรัสเป็นไปอย่างรวดเร็ว (Saengkae, 2015) และปัจจุบันยังไม่มีวัคซีนป้องกันโรคไข้เลือดออกที่สามารถนำมาใช้กับคนได้อย่างสมบูรณ์ เพราะฉะนั้นการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกที่ดีที่สุดจึงอยู่ที่การทำลายและการกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย (Suapumee, Chittayanunt, Wongrattanakul & Naksrisang, 2015; Wongpandeed, Wongsaree & Srichai, 2018; Sukkrang, Phraomathurot, Phraomathurot, Rattanakool & Chenkaow, 2016; Huaysai, Sukserm & Khunluek, 2016)

สถานการณ์โรคไข้เลือดออกของจังหวัดพิษณุโลกในปี 2564 พบผู้ป่วย 200 ราย ในทุกอำเภอ ยังไม่พบผู้เสียชีวิต โดยพบผู้ป่วยในเขตอำเภอเมือง จำนวน 76 ราย วังทอง 31 ราย บางระกำ 25 ราย, เนินมะปราง 19 ราย นครไทย 18 ราย วัดโบสถ์ 12 ราย พรหมพิราม 9 ราย ชาติตระการ 8 ราย และบางกระทุ่ม 2 ราย จากปัญหาไข้เลือดออกที่เกิดขึ้นถึงแม้มีการเฝ้าระวัง ป้องกัน ควบคุมโรคที่เข้มข้นจากเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพในชุมชน อาสาสมัครในชุมชน หรือความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง มีการปรับปรุงระบบบริการสุขภาพให้มีความทันสมัยรองรับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว แต่ยังคงพบว่าการระบาดของโรคไข้เลือดออกในพื้นที่อยู่ (Phitsanulok Public Health Office, 2020) ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยทำนายพฤติกรรมป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชนตำบลปากโทก อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก เพื่อเป็นสารสนเทศในการวางแผนแก้ไขปัญหาการระบาดของโรคไข้เลือดออกต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชนตำบลปากโทก อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

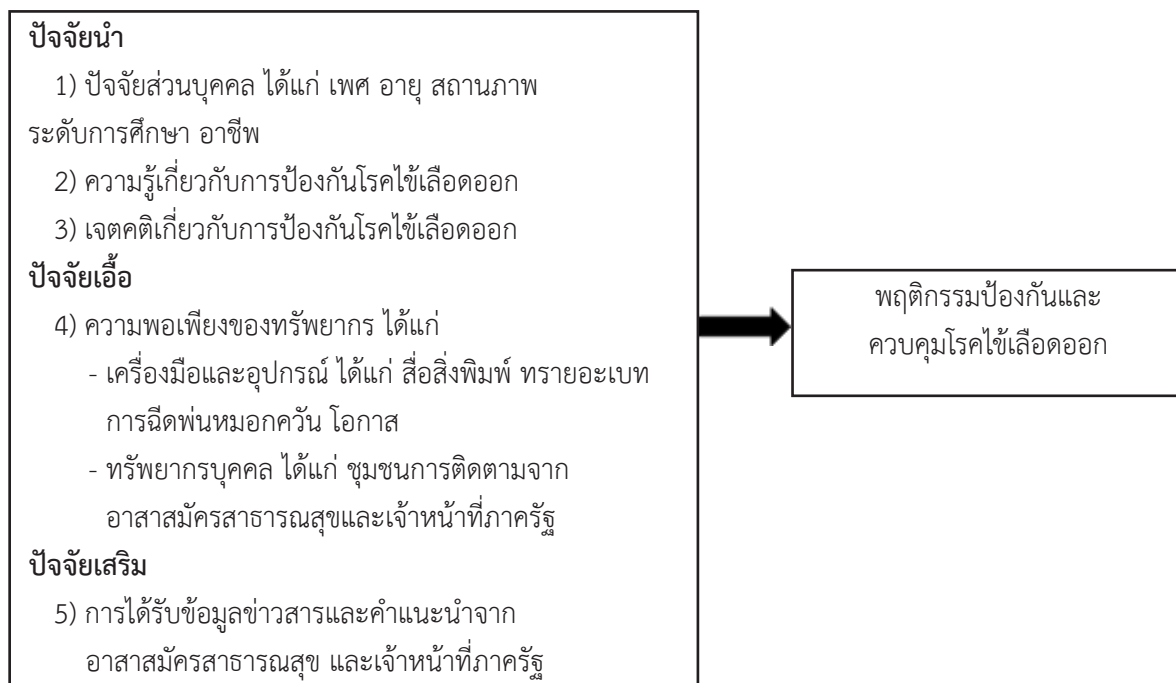
2. เพื่อศึกษาปัจจัยทำนายพฤติกรรมป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชนตำบลปากโทก อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

สมมุติฐานการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และอาชีพสามารถทำนายพฤติกรรมป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก
2. ความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกสามารถทำนายพฤติกรรมป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก
3. เจตคติเกี่ยวกับการป้องกันโรคไข้เลือดออกสามารถทำนายพฤติกรรมป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก
4. ความเพียงพอของทรัพยากรและบุคลากรสามารถทำนายพฤติกรรมป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก
5. การได้รับข้อมูลข่าวสารและคำแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกสามารถทำนายพฤติกรรมป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก

กรอบแนวคิด

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แนวคิดทฤษฎี PRECEDE-PROCEED Model ของ กรีน และครูเตอร์ (Green & Kreuter, 1992)

ภาพ 1 กรอบแนวคิด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทำนาย (predictive research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก และศึกษาปัจจัยทำนายพฤติกรรมป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชนตำบลปากโทก อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ประชาชนในตำบลปากโทก อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 2,005 คน ช่วงเดือนพฤศจิกายน 2563 ถึง มกราคม 2564

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ประชาชนในตำบลปากโทก อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 333 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรม G*Power (Vorapongsathorn & Vorapongsathorn, 2018)

การสุ่มตัวอย่าง

ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ (systematic random sampling) (Ritcharoon, 2011) โดยเรียงรายชื่อตามทะเบียนประชากร คำนวณค่าช่วงจากสูตร

$$I = \frac{N}{n} \quad (1)$$

$$I = \frac{2005}{333} = 6$$

สุ่มตัวอย่างหาลำดับเริ่มต้น แล้วบวกเพิ่มครั้งละ 6 สำหรับเป็นกลุ่มตัวอย่างในลำดับถัดไป จนครบจำนวน

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้พิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่างโดยชี้แจงเรื่องสิทธิของผู้เข้าร่วมการวิจัยอย่างละเอียดและขอความร่วมมือยินยอมเข้าร่วมโครงการด้วยความสมัครใจ ผู้เข้าร่วมการวิจัยสามารถถอนตัวออกจากโครงการวิจัย

ได้ตลอดเวลาระหว่างดำเนินการวิจัยโดยไม่มีผลกระทบใด ๆ ข้อมูลทั้งหมดจะถูกเก็บไว้เป็นความลับ โดยจะนำเสนอผลในภาพรวมและใช้ประโยชน์เพื่อการวิจัยเท่านั้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่แบบทดสอบ (test) และแบบสอบถาม (questionnaire) แบ่งออกเป็น 6 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล จำนวน 7 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก จำนวน 18 ข้อ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเจตคติเกี่ยวกับการป้องกันโรคไข้เลือดออกจำนวน 12 ข้อ

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับความเพียงพอของทรัพยากรและบุคลากรจำนวน 20 ข้อ

ส่วนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับการได้รับข้อมูลข่าวสารและคำแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกจำนวน 18 ข้อ

ส่วนที่ 6 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกจำนวน 15 ข้อ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. ความเที่ยงตรงของเนื้อหา (content validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านเพื่อพิจารณาความถูกต้องของเนื้อหา และภาษาที่ใช้ ได้ค่าความตรงเท่ากับ .67-1

2. การหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยการทดลองใช้แบบสอบถาม (try out) กับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

- วิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ เท่ากับ 0.70-0.94

- วิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบความรู้โดยใช้สูตร KR-20 ของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson) ได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ เท่ากับ 0.84

3. ความยากง่าย (difficulty) ผู้วิจัยนำแบบทดสอบความรู้ไปทดลองใช้ (try out) กับกลุ่มที่ลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ได้ค่าความยากง่ายเท่ากับ 0.60 ถึง 0.80

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยได้ทำความเข้าใจ และอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการตอบแบบสอบถาม
2. ผู้วิจัยเก็บแบบสอบถามด้วยตนเองทั้งหมด ตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบสอบถามและเก็บแบบสอบถามกลับทันที
3. หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วนำแบบสอบถามที่รวบรวมมาบันทึกในโปรแกรมคอมพิวเตอร์ และทำการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistic) ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าสูงสุด (maximum) และค่าต่ำสุด (minimum)
2. สถิติอ้างอิง (inferential statistic) โดยการใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis) แบบขั้นตอน (stepwise) กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการศึกษา

จากการศึกษาข้อมูลทั่วไป พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 200 คน คิดเป็นร้อยละ 60.06 พบมากที่สุด คือ อายุระหว่าง 51-60 ปี จำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 30.95 ส่วนใหญ่มีสถานะภาพสมรส จำนวน 208 คน คิดเป็นร้อยละ 62.46 พบมากที่สุด คือ จบระดับประถมศึกษา 153 คน คิดเป็นร้อยละ 45.90 อาชีพรับจ้าง จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 36.93 ดังแสดงในตาราง 1

จากการศึกษาปัจจัยทำนายพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก พบว่าส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 45.04 เจตคติเกี่ยวกับการป้องกันโรคไข้เลือดออกอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 50.46 ความเพียงพอของทรัพยากรและบุคลากรอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 57.36 การได้รับข้อมูลข่าวสารและคำแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 50.76 และพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 54.05 ดังแสดงในตาราง 2

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยทำนายพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชนในตำบลปากโทก อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งได้ตรวจสอบแล้วผลปรากฏว่าผ่านเกณฑ์ข้อตกลงเบื้องต้นทุกข้อ ผลการวิเคราะห์พบว่าตัวแปรที่สามารถทำนายพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ได้แก่ ความเพียงพอของทรัพยากรและบุคลากร (X_{15}) ความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก (X_{13}) และเจตคติเกี่ยวกับการป้องกันโรคไข้เลือดออก (X_{14}) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การทำนาย (R) เท่ากับ 0.67 สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชน ได้ร้อยละ 38.80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังแสดงในตาราง 3

ตาราง 1

จำนวนและร้อยละ จำแนกตาม เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา (n=333)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	133	39.94
หญิง	200	60.06
อายุ (ปี)		
20-30	66	19.81
31-40	66	19.81
41-50	98	29.43
51-60	103	30.95
$\bar{X}=42.77$ $SD=11.87$ $Min=20$ $Max=60$		
สถานภาพสมรส		
โสด	79	23.72
สมรส	208	62.46
หม้าย	46	13.82
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้ศึกษา	18	5.46
ประถมศึกษา	153	45.90
มัธยมศึกษา	112	33.63
ปริญญาตรีขึ้นไป	50	15.01
อาชีพ		
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	44	13.21
เกษตรกร	76	22.82
แม่บ้าน	28	8.40
ค้าขาย	50	15.01
รับจ้าง	123	36.93
รับข้าราชการ	12	3.63

ตาราง 2

ร้อยละของระดับปัจจัยทำนายพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก (n= 333)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตัวแปร	ระดับมาก (ร้อยละ)	ระดับปานกลาง (ร้อยละ)	ระดับน้อย (ร้อยละ)
1. ความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก	31.24	45.04	23.72
2. เจตคติเกี่ยวกับการป้องกันโรคไข้เลือดออก	50.46	49.24	0.30
3. ความเพียงพอของทรัพยากรและบุคลากร	57.36	41.44	1.20
4. การได้รับข้อมูลข่าวสารและคำแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก	50.76	47.14	2.10
5. พฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก	43.55	54.05	2.40

ตาราง 3

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยทำนายพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชนในตำบลปากโทก อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ด้วยสถิติการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (stepwise multiple regression analysis) (n=333)

ตัวแปรทำนาย	b	SE _b	Beta	t	Sig
ความเพียงพอของทรัพยากรและบุคลากร (X ₁₅)	.327	.024	.577	13.390	.000
ความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก (X ₁₃)	.503	.110	.223	4.590	.000
เจตคติเกี่ยวกับการป้องกันโรคไข้เลือดออก (X ₁₄)	.102	.044	.114	2.329	.020

Constant (a) = 13.030

R = 0.67

R² = 0.394

Adjust R2 = 0.388

F = 71.191

สามารถสร้างสมการทำนายพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ตำบลปากโทก อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ในรูปคะแนนดิบได้ ดังนี้

$$y'(\text{พฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก}) = 13.030 + 0.327(x_{15}) + 0.503(x_{13}) + 0.102(x_{14})$$

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยทำนายพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชนในตำบลปากโทก อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ผู้วิจัยอภิปรายผลการศึกษาปัจจัยที่สามารถทำนายพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ดังนี้

ความเพียงพอของทรัพยากรและบุคลากร ผลการศึกษพบว่า สามารถทำนายพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชนในตำบลปากโทก

อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก อธิบายได้ว่า การมีทรัพยากรและบุคลากรสาธารณสุขที่เพียงพอ ทำให้บุคลากรทำงานได้อย่างเต็มที่และประชาชนได้รับการดูแลอย่างทั่วถึง ดังนั้นความเพียงพอของทรัพยากรและบุคลากรจึงเป็นปัจจัยกำหนดพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกซึ่งเป็นไปตามกรอบแนวคิดทฤษฎี PRECEDE-PROCEED Model ของกรีนและครูเตอร์ (Green & Kreuter, 1992) ที่กล่าวว่าพฤติกรรมของบุคคลเกิดทั้งจากปัจจัยภายในและภายนอกบุคคล สอดคล้องกับงานวิจัยของสิวลี รัตนปัญญา (Rattanapunya, 2019) ที่ศึกษาปัจจัยทำนายพฤติกรรม

และรูปแบบกิจกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของประชาชน อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ความพอเพียงของทรัพยากรทั้งในส่วนของคนและอุปกรณ์ทรัพยากรบุคคล สามารถทำนายพฤติกรรมในการป้องกันโรคไข้เลือดออกในประชาชนได้ และสอดคล้องกับการศึกษาของชิลิต เกตุแสง (Gatesang, 2015) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการควบคุมพาหะนำโรคไข้เลือดออกของประชาชน อำเภอ ตะโหมด จังหวัดพัทลุง พบว่า ความเพียงพอของทรัพยากรในการป้องกันโรคไข้เลือดออกมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับพฤติกรรมการควบคุมพาหะนำโรคไข้เลือดออก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับ นิคม แก้ววันดี และคณะ (Keawwandee, Siriswang & Borriharn, 2015) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ตำบลนครเจดีย์ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน พบว่าความเพียงพอของทรัพยากรในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชากรกลุ่มตัวอย่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก ผลการศึกษาพบว่า สามารถทำนายพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชนในตำบลปากโทก อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก อธิบายได้ว่า ความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ดีในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก การที่บุคคลมีความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกมาก ก็จะส่งผลให้มีพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกได้มากกว่า ซึ่งเป็นไปตามกรอบแนวคิดทฤษฎี PRECEDE-PROCEED Model ของกรีนและครูเตอร์ (Green & Kreuter, 1992) ที่กล่าวว่าพฤติกรรมของบุคคลเกิดทั้งจากปัจจัยภายในและภายนอกบุคคล โดยความรู้นับเป็นปัจจัยภายในตัวบุคคล สอดคล้องกับงานวิจัยของอมลรดา รงค์ทอง และสุพัฒนา คำสอน (Rongtong & Chomson, 2019) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชน อำเภอหนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี ที่พบว่า ความรู้มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชน และยังสอดคล้องกับการศึกษาของชนิดา มัททวงกูร และคณะ

(Mattavangkul, Ploykaew, Thawansereewatthana, Sitthijad & Noisiriwatthana, 2017) และสอดคล้องกับการศึกษาของนิคม แก้ววันดี และคณะ (Keawwandee, et al., 2015) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ตำบลนครเจดีย์ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน พบว่า ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่ไม่สอดคล้องกับการศึกษาของจำลอง แวกระโทก (Vaewkratok, Yangkratok & Aphinandecha, 2016) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับบทบาทของผู้นำชุมชนในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ตำบลโป่งแดง อำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ไม่มีความสัมพันธ์กับบทบาทของผู้นำชุมชนในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก

เจตคติเกี่ยวกับการป้องกันโรคไข้เลือดออก ผลการศึกษาพบว่า เจตคติเกี่ยวกับการป้องกันโรคไข้เลือดออกสามารถทำนายพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชนในตำบลปากโทก อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก อธิบายได้ว่า การที่บุคคลมีเจตคติที่ดีต่อการป้องกันและควบคุมโรค เป็นปัจจัยกำหนดพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกที่ดี ดังนั้น เจตคติของบุคคลที่แตกต่างกันทำให้เกิดผลดีและผลเสียต่อพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออก ซึ่งเป็นไปตามกรอบแนวคิดทฤษฎี PRECEDE-PROCEED Model ของกรีนและครูเตอร์ (Green & Kreuter, 1992) ที่กล่าวว่าพฤติกรรมของบุคคลเกิดทั้งจากปัจจัยภายในและภายนอกบุคคล สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิวลีรัตน์ปัญญา (Rattanapunya, 2018) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเฝ้าระวังและควบคุมโรคไข้เลือดออกในอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เจตคติเกี่ยวกับการป้องกันโรคไข้เลือดออก สามารถทำนายความแปรปรวนของพฤติกรรมการเฝ้าระวังโรคไข้เลือดออกในอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน และสอดคล้องกับสุรัสวดี สีหาราช (Siharaj, 2017) ที่พบว่าทัศนคติมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ

ยังสอดคล้องกับการศึกษาของวิมลรัตน์ ถนอมศรีเดชชัย (Tanomsridachchai, Watchara, Nemkate & Suandokmai, 2017) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภ่อ่าวลึก จังหวัดกระบี่ พบว่าทัศนคติของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการป้องกันโรคไข้เลือดออก แต่ไม่สอดคล้องกับการศึกษาของกุนนิตา ยารวง (Yarung, 2015) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชน ตำบลแม่สาย อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงราย พบว่า เจตคติ ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยสามารถนำไปวางแผนมาตรการในการเพิ่มความรู้ การจัดการทรัพยากรและเสริมสร้างเจตคติในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาหารูปแบบในการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชนให้สูงขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอกราบขอบพระคุณ ประชาชน ตำบลปากโทก อำเภอมะนัง จังหวัดพิษณุโลก ทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม และเจ้าหน้าที่ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล และอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน ที่อำนวยความสะดวก และช่วยเหลือผู้วิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี

References

- Department of Disease Control, Ministry of Public Health. (2019). *Dengue prognosis report 2019*. Retrieved from: <https://bit.ly/3KaO5u4>. (in Thai)
- Department of Disease Control, Ministry of Public Health. (2021). *Dengue prognosis report 2021*. Retrieved from: <https://bit.ly/3j7PcyM>. (in Thai)
- Gatesang, C. (2015). Factors related to Dengue vector control behaviors of people in Tamode District, Phattalung Province. *The Southern College Network Journal of Nursing and Public Health*, 2(1), 24-36. (in Thai)
- Green, L., & Kreuter, M. W. (1992). *Health promotion Planning: An educational and environmental approach*. California: Mayfield, Mountain View.
- Huaysai, P., Sukserm, T., & Khunluek, K. (2016). The participation of the population of Huai Phuang District, Kalasin Province in the prevention and control of Dengue Hemorrhagic Fever. *Prae-wa Kalasin Journal of Kalasin University*, 3(1), 64-81. (in Thai)

- Keawwandee, N., Siriswang, W., & Borriharn, S. (2015). Factors relating to the participation of people in prevention and control of Dengue Hemorrhagic Fever in Nakornjaedee Subdistrict Pasang District, Lamphun Province. *15th National and International Conference Interdisciplinary Research for Local Development Sustainability*. Kamphaeng-Phet: Kamphaeng-Phet Rajabhat University. (in Thai)
- Mattavangkul, C., Ploykaew, P., Thawansereewatthana, A., Sitthijad, A., & Noisiriwatthana, T. (2017). Factors associated with preventive behavior and disease control of Dengue Hemorrhagic Fever among people in the responsible area of Sai-See Subdistrict Health Promoting Hospital, Samutsakhon Province. *Journal of Nursing, Siam University*, 18(34), 34-48. (in Thai)
- Phitsanulok Public Health Office. (2020). *Dengue Fever situation in Phitsanulok Province*. Retrieved from http://www.plkhealth.go.th/www/?fbclid=IwAR0oU07JiprTb_BzX4y_BVT8d3GF8qE_nt54 (in Thai)
- Rattanapunya, S. (2018). Factors influencing with surveillance and control behaviors for Dengue Hemorrhagic Fever among village health volunteers in Mae Rim District, Chiang Mai Province. *Ratchaphruek Journal*, 16(2), 87-96. (in Thai)
- Rattanapunya, S. (2019). Predictive factors and supported activity with regard to Dengue Hemorrhagic Fever prevention behaviors in for the population in Mae Rim District, Chiang Mai Province. *Science and Technology Journal*, 27(1), 135-148. (in Thai)
- Ritcharoon, P. (2011). *Research methodology for social science* (5th ed.). Bangkok: House of Kermyst Co.,Ltd. (in Thai)
- Rongtong, A., & Chomson, S. (2019). Factors affecting participation in Dengue Hemorrhagic Fever preventing and control among people in Nongchang District, Uthai Thani Province. *EAU Heritage Journal Science and Technology*, 13(1), 147-158. (in Thai)
- Saengkae, H. (2015). The effect of health education program for prevention and control of Dengue Hemorrhagic Fever in family core leaders Muangphai Subdistrict Aranyaprathet District Srakaeo Province. *Phranakhon Rajabhat Research Journal*, 10(1), 65-81. (in Thai)
- Siharaj, S. (2017). *Factors related to Dengue Hemorrhagic Fever prevention and control behaviors Watsommanat Subdistrict Pomprabsuttupri District Bangkok* (Master's thesis). Krirk University. Bangkok. (in Thai)
- Suapumee, N., Chittayanunt, K., Wongrattanak, W., & Naksrisang, W. (2015). Effectiveness of the Dengue Hemorrhagic Fever prevention and control program in community using a participatory learning process. *Nursing Journal of the Ministry of Public Health*, 25(1), 25-39. (in Thai)

- Sukkrajang, K., Phraomathurot, B., Phraomathurot, Y., Rattanakool, T., & Chenkaow, S. (2016). Knowledge and prevention behavior regarding the Dengue of people in the area of responsibility of Ban Tha Sai Tambon Health Promotion Hospital. Ko Yo. Songkhla. *The 7th National and International Hat Yai Academic Conference 23 June 2016 Hat Yai University*. Hat Yai: Hat Yai University (in Thai)
- Tanomsridachchai, W., Watchara, T., Nemkate, P., & Suandokmai, M. (2017). Participation of village health volunteers on Dengue Hemorrhagic Fever prevention and control in Ao Luek District, Krabi Province. *The 2nd Academic Conference on the Presentation of Graduate Studies Rajabhat University Mahasarakham 2017*. Mahasarakham: Rajabhat University Mahasarakham. (in Thai)
- Vaewkratok, J., Yangkratok, S., & Aphinandechea, C. (2016). Factors correlated to role of community leader in prevention and control Hemorrhagic Fever in Pongdang Sub-District, Kham Talasor District, Nakhonratchasima Province. *The 3rd National Conference on Research and Presentation, Stepping into the 2nd Decade: Integrating Research Use knowledge for sustainability*. Nakhon Ratchasima: Nakhon Ratchasima College. (in Thai)
- Vorapongsathorn, T., & Vorapongsathorn, S. (2018). Calculating the sample size for research using G*Power packaged program. *Thailand Journal of Health Promotion and Environmental Health*, 41(2), 11-21. (in Thai)
- Wongsasuk, N., Peanchana, A., & Akakul, T. (2016). A development of the Dengue Hemorrhagic Fever preventive model in the Communities of Tambon Kumnumsaepin Ubon Ratchathani's Warinchamrap District. *UBRU Journal for Public Health Research*, 5(1), 41-52. (in Thai)
- Wongpandeed, A., Wongsaree, C., & Srichai, A. (2018). Different similarities in nursing care for Dengue Hemorrhagic Fever patients: Childhood and adulthood. *EAU Heritage Journal Science and Technology*, 12(3), 124-132. (in Thai)
- Yaruang, K. (2015). *Factors affecting Dengue Fever prevention and control behavior of people in Mae Sai Sub-district, Mae Sai District, Chiang Rai Province* (Master's thesis). University of Phayao. Phayao. (in Thai)

